

Мирјана Мишковић-Луковић, 2006.
*СЕМАНТИКА И ПРАГМАТИКА ИСКАЗА:
МАРКЕРИ ДИСКУРСА У ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ.*
Београд: Филолошки факултет, 347 стр.

Књига проф. др Мирјане Мишковић-Луковић *Семантика и прагматика исказа: маркери дискурса у енглеском језику* настала је на основу докторске дисертације *Маркери дискурса у савременом енглеском језику*. Иако се у књизи анализирају маркери дискурса у енглеском језику, циљ књиге је подстицање сличних истраживања у српском и другим словенским језицима, која би имала свој допринос „општој теоријској баштини” (Мишковић Луковић 2006: 9).

Структурно гледано, књига се састоји од девет поглавља: прво поглавље је увод (*Увод*, 11–24), затим следи поглавље посвећено теорији релеванције (*Теорија релеванције*, 27–43), маркери дискурса су објашњени, уопштено, у трећем поглављу (*Маркери дискурса*, 45–63), у четвртном поглављу је детаљно обрађен маркер *but* (*But – маркирање логичке неконзистенције*, 67–114), затим следе маркер *so* у петом поглављу (*So – маркирање логичке импликације*, 119–152), у шестом маркер *in fact* (*In fact – маркирање скаларне инференције*, 163–186), седмо поглавље је посвећено трима маркерима: *look, listen* и *you see* (*Look, listen* и *you see – маркирање експликације вишег нивоа*, 191–245), док је осмо поглавље посвећено маркирању слабе експликатуре, односно маркерима *kind of* и *sort of* (*Kind of* и *sort of – маркирање слабе експликације*, 247–292). Последње, девето поглавље представља закључак (*Закључак*, 287–292). Ауторка је приложила и три додатка (295–315), од којих је први, заправо, глосар теорије релеванције, други додаток је Грајсов инференцијални модел, док је последњи посвећен стратегијама учтивости.

У уводном делу (*Увод*, 11–24), ауторка наводи предмет и циљ рада, основне претпоставке, методолошки приступ и опис корпуса. Предмет ове књиге су маркери дискурса у савременом енглеском језику и то: *but, so, in fact, look, listen, you see, kind of* и *sort of*. Циљ ове књиге је успостављање корелације између когнитивног и социјалног (у смислу утицаја друштвених фактора на њихову функцију у разговору) плана анализе маркера. Теоријско-методолошки оквир овог истраживања у смислу когнитивне дескрипције јесте теорија реле-

ванције. На плану социјалне дескрипције истраживање је засновано на анализи конверзације и теорији учтивости. Циљ рада је и да утврди да ли постоји јединствена категорија израза која се може назвати маркерима дискурса.

Представљање корпуса коришћеног у сврху истраживања ауторка запоочиће кратким прегледом корпуса из четири студије о маркерима дискурса: на материјалу језика сисала¹, у оквиру теорије релеванције; на материјалу француског језика у оквиру инструкционалне семантике²; на материјалу кантонског језика у оквиру анализе конверзације³ и на материјалу енглеског језика у оквиру интеракционе социолингвистике.⁴ Корпус коришћен у оквиру студије представљене у овој књизи обухвата материјал из говорног⁵ и писаног⁶ медијума.

Друго поглавље, *Теорија релеванције* (27–43), даје кратак приказ начина на који се комуникација анализира у оквиру теорије релеванције. У оквиру ове теорије могло би се говорити о два правца: (1) теоријском, који настоји да објасни интерпретативне способности (из разлога што је предмет истраживања избор контекста, утврђивање пропозиције која се експлицитно даје и извођење конверзационих импликатура, овај приступ чини основу когнитивне прагматике), и (2) процедуралној семантици, која се бави применом основних теоријских постулата на конективе (конекторе) и партикуле дискурса (дискурсне партикуле).

Према првом принципу теорије релеванције когнитивни систем код људи је максимално усмерен ка постизању што већег броја когнитивних ефеката уз најмањи утросак напора. Други (комуникативни) принцип релеванције подразумева да информација која се саопштава (*communicated information/speaker-meant information*) намеће одређено очекивање релеванције – захтева се саговорникова пажња, а он заузврат добија одређене когнитивне ефекте који су вредни дате пажње.

Преглед теорије релеванције ауторка наставља дефинисањем пропозиције (пропозиционалне форме): формула која подлеже формалним логичким операцијама које су утврђене њеном структуром (уз очување истинитости) и која је семантички потпуна, односно има своју истинитосну вредност (Мишко-

¹ Блас, Рецина (1990) *Relevance relations in discourse: A study with special reference to Sissala*. Cambridge: Cambridge University Press

² Хансен, Мосегард (1998) *The function of discourse particles*. Amsterdam: John Benjamins

³ Лук, Канг (1990) *Utterance particles in Cantonese Conversation*. Amsterdam: John Benjamins

⁴ Шифин. Дебора (1996) *Discourse markers*. Cambridge: Cambridge University Press

⁵ Корпус РС који је ауторка снимила за потребе ове студије, корпус SBC (*Santa Barbara Corpus of Spoken American English – Part I*) и корпус ВС, такође ауторкин лични корпус, који се састоји из пословних разговора прикупљених у једној мултинационалној компанији на југу Француске.

⁶ Савремена британска и америчка драма и романи, новинске репортаже и интервјуи, стручни радови и текстови корпуса „UCLA” из Калифорније.

вић-Луковић 2006: 35). Пропозиције могу да буду саопштене (као део говорникове комуникативне намере) или се могу јавити као претпоставке (о ономе што саговорник може да зна).

У последњем делу поглавља посвећеног теорији релеванције ауторка се бави разликом између семантике и прагматике. У теорији релеванције ова разлика се успоставља као разлика између две врсте когнитивних процеса у разумевању једног исказа: декодирања и инференције.

У трећем поглављу, *Маркери дискурса* (45–63), ауторка се бави дефинисањем и класификацијом маркера дискурса, као и различитим приступима овом проблему. Наиме, научници се слажу да маркери дискурса имају значајну улогу у интерпретацији исказа, али термини, дефиниције, класификација, значење, функције и порекло остају спорни. Наиме, бројна истраживања резултирала су великим бројем термина који означавају категорију маркера дискурса – мада су најчешће коришћени термини *маркери дискурса*, *џарџикуле дискурса* и *џраџмаџички маркери* – те ауторка даје табеларни преглед термина на српском и енглеском језику. Одређени аутори користе ове термине напоре до, али се велики број њих опредељује за термин *маркери дискурса* из разлога што је најприкладнији општи термин.

У завршном делу поглавља посвећеног маркерима дискурса, ауторка се бави приступима дискурсу у смислу кохезије, кохеренције и релеванције. Пре свега почиње дефинисањем термина *дискурс*, *џнексџ* и *конџнексџ*. Дискурс се везује за све видове вербалне комуникације и има како језичке тако и нејезичке карактеристике, док се текст везује за забележени део дискурса и има само језичке карактеристике. Контекст може бити ситуациони (нејезички) и текстуални (језички), а понекад се поистовећује са дискурсом, па имамо *дискурс који џреџходи* и *који следи*.

Остатак књиге, односно наредних пет поглавља књиге (*But – маркирање логичке неконзисџенције*, 67–114; *So – маркирање логичке имџликације*, 119–152; *In fact – маркирање скаларне инференције*, 163–186; *Look, listen* и *you see – маркирање екџликаџуре вишеџ нивоа*, 191–245; *Kind of* и *sort of – маркирање слабе екџликаџуре*, 247–292) посвећено је значењу и функцијама маркера *but*, *so*, *in fact*, *look*, *listen*, *you see*, *kind of* и *sort of*. Ауторка сваки маркер посматра са аспекта његове синтаксе, семантике, когнитивног аспекта и социјалног аспекта.

Своју књигу ауторка завршава поглављем *Закључак* (287–292), где даје преглед карактеристика маркера дискурса и наводи критеријуме за њихово укључивање у дату класу.

Анализа је такође показала да испитивани маркери дискурса не утичу на истиносне услове пропозиције исказа и да се не разликују у врсти семантичког кодирања – сви су редом процедурални изрази. Ауторка, сходно томе, дефинише маркере дискурса као нерепрезентационе, језички кодиране аспекте значења,

који ограничавају инференцијалне токове у интерпретацији и не утичу на истиносно условљени садржај пропозиције исказа чији су део. Ови језички процеси, како ауторка то сликовито представља, попут семафора дају „зелено светло” за инференцијалне процесе: неке операције су усмерене ка добијању когнитивних ефеката, неке су информације о контекстима у којима се дати ефекти добијају, а неке су, опет, усмерене ка формирању концептуалне репрезентације или ка убацивању концептуалне репрезентације у репрезентацију вишег нивоа.

Маркери се могу поделити у две групе и на основу тога да ли доприносе имплицитној комуникацији – попут *but, so, in fact, you see* или експлицитној комуникацији (*kind of, sort of, look, listen and you see*).

Намера ауторке је била првенствено да се стекне јаснији увид у начине доприноса ових језичких кодирања инференцијалним процесима у разумевању, у оквиру лингвистичке, односно семантичке гране која се зове процедурална семантика.

На крају, треба нагласити да је научни стил којим је књига писана близак свакоме ко проучава језик, док је свака тврдња јасно и прецизно аргументована. Свакако треба истаћи ауторкина јасна и прецизна тумачења многих прагматичких појмова који су нашој научној јавности недовољно познати, па с тим у вези нагласити и преводилачку стручност ауторкину у преношењу прагматичке терминологије на српски језик (која је сама по себи једно захтевно поље).

Свакако, књига *Семантика и прагматика исказа: маркери дискурса у енглеском језику* проф. др Мирјане Мишковић-Луковић првенствено пружа увид у језичке процесе и начине на које ови маркери доприносе тим процесима, али и даје темеље свим даљим проучавањима из ове области. И не само то: као што је у самом приказу било речи, ауторка је укратко приказала најбитније прагматичке теорије и најновије тенденције у овој лингвистичкој дисциплини, што чини велику драж ове књиге и управо је чини једном од основних штива на српском језику који се дотиче прагматичке тематике. Ако се само погледа број библиографских јединица ове књиге, којих има више од 350, очигледно се потпуно потврђују ова чињеница.

Коначно, ауторке овог приказа сматрају да књига *Семантика и прагматика исказа: маркери дискурса у енглеском језику* проф. др Мирјане Мишковић-Луковић представља велики допринос не само проучавању маркера дискурса у енглеском језику већ и семантици и прагматици уопште, поготово на нашим просторима и у нашим оквирима.

Нина Ж. Манојловић,
Милица М. Кочовић
Филолошко-уметнички факултет
у Крагујевцу
milicak@hotmail.com